

UDK: 159.9(091)	Godišnjak za psihologiju, vol 5, No 6-7., 2008, pp. 187-212	ISSN 1451-5407
-----------------	--	----------------

Vladimir Nešić⁹,
Filozofski fakultet, Niš

Milkica Nešić,
Medicinski fakultet, Niš

KALENDAR ZNAČAJNIH DOGAĐAJA ZA ISTORIJU PSIHOLOGIJE¹⁰

Apstrakt

U ovom radu sadržani su podaci od posebnog značaja za razvoj psihologije kao nauke i primenjene discipline. Zbog obilja podataka koji se mogu naći u literaturi i posebno na Internetu, odakle je i pribavljen najveći broj podataka, učinjeno je ekstremno sažimanje, kako prilikom selekcije podataka, tako i u načinu njihovog predstavljanja. Rad ima dva dela. U prvom delu, koji je sada pred čitaocima, obuhvaćeni su podaci koji pokrivaju datume prve polovine godine, januar – jun. Najveći broj podataka se odnosi na datume rođenja istaknutih ličnosti u psihologiji i njihove doprinose u naučnoj oblasti kojom su se bavili. Jedan broj podataka se odnosi na objavljene knjige koje su imale značajan uticaj na razvoj psihologije. Povremeno su podaci dopunjavani događajima u našoj zemlji ili su vezani za aktivnosti naših psihologa. Cilj rada je da se čitaoci, pre svega studenti, upoznaju sa raznolikošću i bogatstvom biografija psihologa i podstaknu da samostalno istražuju ličnosti i dela za koje imaju najviše interesovanja.

Ključne reči: *istorija psihologije, eminentni psiholozi, naučni doprinosi,*

⁹ vanja@junis.ni.ac.yu , vanja@junis.ni.ac.rs

¹⁰ Nastanak ovog rada je jednim delom vezan za pretraživanje podataka potrebnih za istraživački projekat koji pomaže Ministarstvo nauke republike Srbije br. 149062 D.

Januar

(redni brojevi predstavljaju dane u mesecu)

1. Rođen (**Alfred**) **Ernest Džons** 1879, rani pristalica Sigmunda Frojda i deo najužeg kruga posle napuštanja Junga i Adlera. Uveo psihoanalizu u Englesku i napisao standardnu biografiju Frojdovog života i rada (Džons, 1985). **Wolfgang Keler** preuzima direktorsko mesto Antropoidne istraživačke stanice na španskom ostrvu Tenerifi, 1914. Stanicu je finansirala pruska akademija nauka. Keler je bio zatočen na ostrvu tokom prvog svetskog rata pošto je britanska mornarica kontrolisala prostor oko ostrva. Tada je izveo čuvena istraživanja rešavanja problema uviđanjem kod šimpanzi.

2. Objavljena knjiga **Karla Rodžersa** „Klijentom centrirana terapija“ 1951. Knjiga opisuje filozofiju i praksu nedirektivne psihoterapije (Evans, 1988).

3. Rođen **Harold Šlosberg** 1904. Razvio je teoriju koja emocije predstavlja na bipolarnim skalama prijatno-neprijatno i prihvatanje-odbacivanje. Sa Robertom Vudvortom napisao „Eksperimentalnu psihologiju“ 1954. Rođen **Pol Mil** 1920, istraživač u oblasti kliničke procene ličnosti, učenja, psihometrije i filozofije nauke.

4. Publikovana knjiga **Kalvina Hola** i **Gardnera Lindzija** „Teorije ličnosti“ 1957.

5. Rođen **Gunar Johanson** 1911, istraživač vizuelne percepcije, pokretnih draži i perceptivnih vektora.

6. **Helmholtz** objavio istraživanja stereoskopskog vida 1856 (Jakšić, 1990). Rođen **Klarens H. Grejem** 1906. istraživač kolornog i ahromatskog vida, kritične frekvencije flikera.

7. Rođen **Džon Flanagan** 1906, pionir vazduhoplovne psihologije u američkoj vojsci (1941). Razvio tehnike selekcije osoblja i programe individualnog obučavanja. „Mali Hans“ **Sigmunda Frojda** imao prvi fobični napad. Slučaj malog Hansa doveo je Frojda do teorija infantilne seksualnosti i snova kao izraza ispunjenja želje. Publikovan članak **Džona Etkinsona** o motivacionim determinantama rizičnog ponašanja 1958.

8. **Viljem Džems** dobija titulu profesora psihologije na Harvardskom univerzitetu 1890 (Džems, 1991). Počeo karijeru na Harvardu kao instruktor (1872), docent fiziologije (1876), profesor filozofije (1885).

Rođen **Karl R. Rodžers** 1902, osnivač nedirektivne psihoterapije bazirane na principima humanističke psihologije.

9. Rođen **Džon B. Votson** 1878. Votsonov biheviorizam definiše psihologiju kao objektivnu eksperimentalnu granu prirodne nauke, koja se kloni mentalizma. Rođen **Edvin R. Gatri** 1886, poznat po asocijacionističkoj teoriji učenja. Rođen **Eliot Aronson** 1932. Istraživao socijalnu disonancu, razvio metod za smanjivanje rasnih predrasuda. Napisao zanimljiv udžbenik (Socijalna životinja, 1972). Koautor dve edicije udžbenika socijalne psihologije (1968 i 1985). Publikovana knjiga **Edvarda Tolmana** o svrhovitom, ciljnom ponašanju kod životinja i ljudi. Knjiga predstavlja mešavinu kognitivne i bihevioralne psihologije.

10. Rođen **Hans Saks** 1881. i umro na isti dan 1947, rani frojdist i prvi trening analitičar. Publikovan Test Kuća-drvo-čovjek **Vitautasa Beliauskasa** 1981.

11. Rođen **Viljem Džejms** 1842. Osnovao prvu demonstracionu laboratoriju u Americi (1875), napisao klasične Principe psihologije, preteča funkcionalizma i biheviorizma. Rođen **Edvard Bredford Tičener** 1867. Promovisao svoju interpretaciju vuntovske eksperimentalne psihologije i funkcionalizam u SAD. Psihologija je, za Tičenera, introspektivna sistematska analiza mentalnog iskustva.

12. Rođen **Johan Hajnrh Pestaloci** 1746. osnivač modernih metoda obrazovanja i istraživanja deteta. Rođen **Dejvid Veksler** 1896. (u Rumuniji). Vekslerovo uključivanje zadataka motornih sposobnosti u test inteligencije proširilo je opštost i validnost merenja inteligencije. Pojam devijacije količnika inteligencije je drugi Vekslerov doprinos.

13. Rođen **Ser Dejvid Ferier** 1843. Otkrio područja vizuelnog i senzornog korteksa u mozgu i lokalizovao većinu kortikalnih funkcija putem električne stimulacije i ablacije. Publikovana vrlo uticajana i često citirana knjiga Motivacija za rad **Frederika Herberga**, **Bernarda Mausnera** i **Barbare Snajdermen** 1959.

14. Rođen **Johanes Ort** 1847, jedan od osnivača Viriburške škole. Rođena **Florens Rokvud Klakholn** 1905, poznata po doprinosima u oblasti povezanosti kulture i ličnosti i pisanju o ženskim pitanjima.

15. Rođen **Jozef Brojer** 1842, prvi Frojdov saradnik. Pomogao da se razvije metod slobodnih asocijacija i emocionalne katarze. Rođen **Luis M. Terman** 1877. Obavio Stenfordovu reviziju Bine-Simonove skale 1916, poznat po longitudinalnoj studiji grupe izuzetno inteligentne dece. (Na isti dan 1925. napisao predgovor za knjigu Genetska studija genija).

16. Rođen **Franc Brentano** 1838, teolog, filozof i psiholog (Bonin, 1983). Učenjem o intencionalnosti i tzv. akt-psihologijom uticao na razvoj fenomenoloških orijentacija u modernoj psihologiji. Brentanovim učenicima pripadaju Kristijan fon Erenfels, Edmund Huserl, Aleksius Majnong. Frojd je godinu dana slušao njegova predavanja, a poznavao ga je lično i naš Brana Petronijević (Petronijević, 1998, 1998a). Rođen **Hari Levinson** 1922. Primenio svoja istraživanja u kliničkoj i zdravstvenoj psihologiji u oblasti poslovnog menadžmenta.

17. Objavljena knjiga **Danijela Kaca** i **Roberta Kana** *Socijalna psihologija organizacija* 1966. Sledeće godine, na poziv profesora Nikole Rota, Kac je održao predavanje na Odeljenju za psihologiju u Beogradu (Takovska 34). Prevodio Ljuba Stojić, Nenad Havelka učestvovao u diskusiji...

18. Rođen **Kalvin S. Hol** 1909. Njegova istraživačka interesovanja bila su bihevioralna genetika, emocionalno ponašanje životinja i analiza snova.

19. Rođen **Ogist Kont** 1798, francuski socijalni filozof. Smatrao da je individualno ponašanje u najvećoj meri zavisno od socijalnih faktora. Rođen **Trumbal Led** 1842, autor prve knjige na engleskom jeziku o elementima fiziološke psihologije. **Eduard Hicih**, prezentovao Medicinskom društvu u Berlinu posledice električne stimulacije ljudskog mozga 1870. Indukovao pokrete oka stimulacijom mozga.

20. Rođen **Vladimir M. Behterev** 1857. Njegove opsežne studije nervnog sistema doprinele su razumevanju uslovljenih odgovora, od posebnog značaja za psihijatrijsku problematiku. Svoju nauku naziva refleksologijom. Osnivač je prve psihološke laboratorije u Rusiji (Kazan) 1886. Publikovan prvi put časopis za transakcionu analizu **Erika Berna** za 1962. Rođen **Volfgang Keler** 1887.

22. Rođen **Frensis Bekon** 1561. Vitalizovao je i artikulisao modernu filozofiju empirizma, osnove svih modernih nauka, uključujući i eksperimentalnu psihologiju. Rođen **Franc Aleksander** 1891. Aleksander i njegov Čikaški institut za psihoanalizu promovisali su širenje psihoanalitičke teorije i prakse.

23. Rođen **Orval Hobart Maurer** 1907, istraživač učenja i teoretičar koji je proširio jedinstvenu teoriju učenja na interpretaciju fenomena psihoanalize. Publikovana *Socijalna psihologija* **Flojda Olporta** 1924, prvi prikaz socijalne psihologije kao eksperimentalne discipline.

24. Rođen **Herman Ebbinghaus** 1850. Bavio se pionirskim istraživanjima učenja i zaboravljanja, koristeći sebe kao subjekta i

besmislene slogove kao materijal. Razvio nekoliko mera prisećanja, krivulju učenja i zaboravljanja. Rođen **Oskar Morgenštern** 1902. Njegova knjiga *Teorija igara i ekonomsko ponašanje* (1944) pisana sa Džonom fon Nojmanom, revolucionisala je istraživanja donošenja odluka i podstakla stotine istraživanja u socijalnoj psihologiji i menadžmentu.

25. Rođena **Moli Harover** 1906. Razvila grupni Roršahov test. Publikovana knjiga **Edvina G. Boringa** *Fizičke dimenzije svesti* 1933.

26. Rođen **Edvard Sapir** 1884, antropolog u oblasti kulture, jezika i ličnosti. Rođen **Vilder Penfild** 1891. Izveo klasična istraživanja neurologije epilepsije. Otkrio da električna stimulacija delova kore velikog mozga može pobuditi snažna iskustva prošlih događaja. Rođena **Mari Jahoda** 1907. Njena istraživanja predrasuda i diskriminacije doprinela su razumevanju antisemitizma i autoritarnosti. Rad na međurasnim odnosima uključuje istraživanja desegregacijskog stanovanja i školovanja. Rođen **Hans Selje** 1907. Primenio je termin stres, dotada korišćen u fizici, za opis reakcija čoveka i životinja na povećane zahteve sredine.

27. Rođen **Džejms Gibson** 1904. Smatrao je da se perceptivni kvaliteti opažaju direktno iz sredine, a ne kao sklop jednostavnih senzornih elemenata.

28. Rođen **Karl Emil Šišor** 1866. Njegova istraživanja su bila u oblasti školske psihologije, psihologije muzike i umetnosti (Seashore, 1967). Rođen **Boris Fjodorovič Lomov** 1927, glavni organizator posleratne sovjetske psihologije. Najviše se bavio inženjerskom psihologijom.

29. Rođen **Rene Špic** 1887, rodonačelnik istraživanja u sirotištima. Našao je da sredinska deprivacija dovodi do zaostajanja u razvoju i apatičnosti dece, što je nazvao „marazmus“ ili „hospitalizam“. Objavljena knjiga **Gordona Olporta** *Priroda predrasuda* 1954.

30. Rođen **Jozef Jastrou** 1863. Stekao prvi doktorat u psihologiji (1886) u SAD na Džon Hopkins univerzitetu pod mentorstvom Stenli Hala. Rođen **Rodžer N. Šeperd** 1929. Značajan istraživač kognitivnih struktura i nemetričkog multidimenzionalnog skaliranja.

31. Objavljen članak **Nila Milera** „Učenje visceralnih i žlezdanih odgovora“ koji opisuje instrumentalno uslovljavanje autonomnih odgovora 1969.

Februar

1. Rođen **Grenvil Stenli Hol** 1844. Osnovao Američki časopis za psihologiju (1887) i Pedagoški seminar (1891), potonji Žurnal za genetičku psihologiju. Osnivački sastanak Američkog psihološkog društva saziva 1892. Hol je istraživao ontogenetski razvoj deteta, koji je smatrao rekapitulacijom filogeneze. Presednik APA 1892. i 1924.

2. Rođen **Henri Havelok Elis** 1859. Pisao neke od prvih objektivnih radova o seksualnom ponašanju čoveka. Uveo termine autoerotizam i narcisizam. Rođen **Karl Dunker** 1903. Proučavao *prividne pokrete*, kreativnost i rešavanje problema. Uveo termin funkcionalna fiksacija, koja ometa kreativno rešavanje problema.

3. Rođen **Džordž A. Miler** 1920. Rad u oblasti jezika i kognicije, kratkoročne memorije i opismenjavanja doprineli su razvoju psiholingvistike i kognitivne psihologije.

4. Rođen **Morton Dojč** 1920. Fokusirao svoj rad na značajne socijalne probleme. Doprineo napretku u razumevanju rasnih predrasuda, konformiranja i socijalne pravde.

5. Rođen **Franc (Karl) Miler-Lajer** 1857, primarno sociolog, izumeo vizuelne iluzije sa kojima se obično povezuje njegovo ime (1889).

6. Rođen **Konvi Lojd Morgan** 1852, komparativni psiholog poznat po kanonu štednje, po kome aktivnost životinja ne treba objašnjavati višim psihičkim sposobnostima, ako ih je moguće objasniti sposobnostima na nižem stepenu psihološke evolucije.

7. Rođen **Alfred Adler** u Rudolfshajmu, u Austriji 1870. Adler je bio rani učenik Sigmunda Frojda, ali je prekinuo saradnju 1911. i 1912. osnovao Društvo za individualnu psihologiju. Njegova teorija ističe potrebu za moći, a pojmovi kao kompleks inferiornosti i stil života postali su deo svakodnevnog jezika (Adler, 1984).

8. Rođen **Martin Buber** 1878, jevrejski egzistencijalistički filozof čije je učenje značajno uticalo na humanističke teorije ličnosti i psihoterapije. Prevedena knjiga „Ja i Ti“ na srpski jezik.

9. Rođena **Elizabet Minsterberg Kopic** 1919, ekspert za smetnje u učenju i procenjivanje dece. Sprovela je normativna istraživanja odgovora na Bender Geštalt testu i smislila sistem skorovanja za ovaj instrument. Kreirala Vizuelno auralni test opsega brojeva kojim se ispituje međusenzorna integracija i kratkoročna memorija školske dece.

10. Rođen **Luis Gutman** 1916. Predložio metod skaliranja stavova, skalogramsku analizu, izvedenu iz kumulativnog uređivanja preferenci respondenta.

11. Rođen **Hajnc Verner** 1890, poznat u oblasti razvojne psihologije. Doprineo psihologiji estetike muzike, percepcije i mentalne retardacije. Baveći se komparativnom psihologijom mentalnog razvoja definisao „ortogenetički“ opšti zakon razvoja. Rođena **Virdžinija Eshelman Džonson** 1925. Sa Vilijamom Mastersom, postala poznata po studijama seksualnog ponašanja i modernih metoda terapije seksualnih disfunkcija. Takođe je bila kantri vestern pevačica četrdesetih godina.

12. Rođen **Čarls Darvin** 1809. Darvinova teorija evolucije prirodnom selekcijom izložila je sve ljudske kvalitete naučnom posmatranju, doprinela usponu komparativne psihologije i jako uticala na razvojnu psihologiju (Darwin, 1983).

13. **Žan Martin Šarko** prezentuje rad „O različitim nervnim stanjima uzrokovanih hipnozom kod histerika“, u Francuskoj akademiji nauka u Parizu 1882, koji je obezbedio naučnu legitimnost daljih istraživanja. Rođena **Ravena Helson** 1925. Proučavala razvoj kreativnosti odraslih. Njene longitudinalne studije su se bavile prirodom kulturalnih obrazaca ličnosti i profesionalnim očekivanjima, stabilnošću ličnosti i realizacijom kreativnih potencijala žena.

14. Rođen **Tomas Robert Maltus** 1766. Maltusova opservacija da populacija raste brže nego proizvodnja hrane podstakla je teorije socijalne i biološke kompeticije. Rođen **Ernst Evald** 1855, fiziolog čula čija se teorija čuvenja zasniva na različitim obrascima odgovora bazilarne membrane na kombinacije intenziteta i frekvencije zvuka. **Karl Jung**, uvek simbolist, ženi se Emom Raušenbah na dan zaljubljenih 1903 (Jung, 1989).

15. Rođen **Galileo Galilej** 1564, poznat kao osnivač modernog naučnog metoda. Njegovo uverenje da kontrolisana opservacija otkriva tok prirodnih događaja dovelo je do značajnih saznanja u fizici i astronomiji, a za psihologiju je značajno njegovo uviđanje da je visina zvuka povezana sa vibracijama u njegovom izvoru. Rođen **Džeremi Bentam** 1748, socijalni filozof. Zastupao uverenje da je najbolje ono društvo koje omogućava najviše sreće za najveći broj ljudi, što je doprinelo formulisanju principa hedonističke motivacije. Rođen **Emil Krepelin** 1856, osnivač moderne psihijatrije i psihofarmakologije. Izumeo ranu nomenklaturu mentalnih poremećaja, uključujući i nove termine kao što su manično-depresivan i paranoidan. Rođen **Hans Hening** 1885. Identifikovao šest primarnih mirisa i četiri primarna ukusa, kao i hemijsku osnovu ovih primarnih percepcija.

Rođen **Pol Ekman** 1934. istaknuti istraživač neverbalnog ponašanja, sa posebnim naglaskom na facijalnu ekspresiju i neverbalne korelate laganja i varanja. Njegove kros-kulturalne studije pokazuju univerzalnost emocionalne ekspresije.

16. Rođen **Frensis Golton** 1822, čija su široka interesovanja uključivala proučavanje individualnih razlika, naslednost osobina, statistiku i pronalaženje psihometrijskih sprava. Često je citiran kao osnivač sistematskih metoda psiholoških merenja. U svojoj antropometrijskoj laboratoriji, osnovanoj 1882, sakupio je fizičke i mentalne mere više stotina dobrovoljaca, dajući tako prve normirane podatke o ljudskim osobinama. Rođen **Harold H. Keli** 1921, socijalni psiholog koji se bavio procesom interpersonalne percepcije i odnosa u malim grupama. Sa Džonom Tiboom, dao je obuhvatnu teoriju socijalne razmene. Kelijeva teorija faktora koji utiču na kauzalno zaključivanje podstakla je mnoga istraživanja.

17. Rođen **Vilijam MekGvajer** 1925. Njegova socijalno psihološka istraživanja odnose se na prirodu, održavanje i menjanje stavova. Istraživanja o otpornosti na ubeđivanje otkrila su često citiran fenomen inokulacije.

18. Rođen **Ernst Mah** 1838, fizičar čija je knjiga „Analiza osećaja“ (1886) snažno uticala na psihologiju i doprinela razvoju naučnog pozitivizma i teoriji percepcije forme, preteče geštalt psihologije. Poznao se sa Branom Petronijevićem. Rođen **Fric Hajder** 1896. Primenio principe geštalt psihologije na socijalno ponašanje što ga je dovelo do teorija balansa, promene stava i interpersonalne percepcije.

19. Rođen **Nikola Kopernik** 1473. Dokazao je heliocentrični pogled na univerzum umesto geocentričkog, premeštajući čoveka na perifernu poziciju univerzuma i promovišući objektivnost u proučavanju čoveka. Naučna psihologija počiva na temeljima koje je stvorila kopernikanska revolucija.

20. Rođen **Čarls H. Džad** 1873. Džadovi eksperimenti o transferu vežbanja opovrgli su tradicionalni koncept formalne discipline u obrazovanju i zamenili ga modernijom teorijom identičnih elementata.

21. Rođen **Hari Stak Saliven** 1892. Njegova teorija ličnosti odnosi se na socijalno poreklo i socijalnu ekspresiju ličnosti. Razvio terapiju socijalnog miljea za lečenje shizofrenije. Rođena **Ursula Beludi** 1931, poznata po istraživanjima u oblasti neuropsihologije jezika i nagrađenoj knjizi „Znakovi jezika“ (1979).

22. Rođen **Artur Šopenhauer** 1788. Njegov doprinos je rana teorija kolornog vida, ali je najpoznatiji po teoriji primarnosti volje kao

determinante individualnog ponašanja. Rođen **Adolf Kvetet** 1796, teoretičar verovatnoće, primenio „zakon odstupanja od proseka“ poznat kao normalna kriva, za biološke i socijalne atribute. Skovao termin „statistika“. Rođen **Valter Mišel** 1930. doprineo teoriji ličnosti i procenjivanja kroz analizu koncepcije osobina ličnosti, istraživao percepciju, postojanost organizacije ličnosti i kros-kulturalne različitosti u ponašanju.

23. Publikovana **Vekslerova** Skala za merenje inteligencije odraslih (VAIS) 1955.

24. Industrijski psiholog **Lilijan Gilbret** pojavljuje se na poštanskoj marci od 40 centi u Monkleru u Nju Džersiju 1984. Gilbretova je prva i jedina među psiholozima koja se pojavila na poštanskoj marci u SAD.

25. Rođen **Karl H. Pribram** 1919. Opsežan rad u fiziološkoj psihologiji unapredio je teoriju strukturne i funkcionalne organizacije mozga. Skorašnja verzija upotrebljava hologram kao model prostorne reprezentacije u mozgu. Rođen **Džerom Kagan** 1929, jedan od 100 najeminentnijih psihologa dvadesetog veka. Kaganova istraživanja ljudskog razvoja odnose se na izučavanje ličnosti, koncept selfa i kognitivnu organizaciju. Objavljena knjiga **Edvarda Hola** „Skrivena dimenzija“ koja opisuje efekte ličnog prostora (teritorijalnosti) na interpersonalno ponašanje.

26. Rođen **Erih R. Jenš** 1883. Poznat po istraživanjima ejdetskih slika. Ovaj rad je kasnije kompromitovan prilagođavanjem nacističkoj ideologiji. Jenš je publikovao stotine radova o vizuelnoj i prostornoj percepciji. Rođen **Džon Bolbi** 1907. U saradnji sa Meri D. Salter Ajnsvert, Bolbijeva istraživanja i teorija procesa vezivanja deteta za figuru majke i posledice gubitka imali su značajan uticaj na razvojnu psihologiju.

27. Rođena **Berta Papenhajm** 1859. u Beču, poznata kao pacijentkinja J. Brojera i S. Frojda (Slučaj Ane O.). Lečenje histeričnih simptoma kod ove pacijentkinje katarktičkom metodom snažno je uticalo na razvoj psihoanalize. Rođen **Džordž Herbert Mid** 1863. Mid, inače otac Margaret Mid, bio je socijalni filozof značajan za psihologiju tumačenjem selfa kao efekta socijalne interakcije.

28. Rođen **Benton J. Andervud** 1915, proučavao faktore koji utiču na verbalno učenje i pamćenje, sa posebnom pažnjom na distribuciju vežbanja, transfer, reaktivnu i proaktivnu inhibiciju i diskriminaciju. **Džon Dolard, Leonard Dub, Nil Miler, Hobart Maurer, Robert Sirs** objavljuju knjigu „Frustracija i agresija“ 1940.

29. **Marija Montesori** dobija nagradu SAD za patent „Isecanje geometrijskih figura u didaktičke svrhe“ 1916. Figure predstavljaju koncept

podele celine na manje komponente. Dva dana posle smrti **Ivana Pavlova** 1936, sovjetska vlada, u nameri da sačuva uspomenu na velikog naučnika, preimenuje institut u kome je radio u Sankt Peterburgu u Prvi lenjingradski medicinski institut Ivan Pavlov, pretvara laboratoriju u kojoj je radio u muzej, konzervira njegov mozak i publikuje sabrana dela na četiri jezika (Hothersall, 2002).

Mart

1. **Valter B. Kenon** i **A. L. Vošburn** publikuju značajan članak „Objašnjenje gladi“ 1912. **Herman Vitkin** sa saradnicima objavljuje knjigu „Psihološka diferencijacija: proučavanje razvoja“ 1962.

2. Rođena **Eleonora Ačeson MekKaloh Gembl** 1868. Diplomirala kod Edvarda Tičenera na Kornel univerzitetu 1898, rani istraživač osećaja mirisa. Rođen **Frank Restl** 1927, značajna ličnost savremene kognitivne psihologije. Pripada prvoj generaciji matematičkih psihologa.

3. Rođen **Siril Bert** 1883, prvi psiholog koga je odlikovala britanska kraljevina 1946. Optužbom da je falsifikovao podatke o inteligenciji srodnika kompromitovana je njegova slava. Rođen **Ričard S. Lazarus** 1922, poznat po istraživanjima psihološkog stresa, „kopinga“ i adaptacije, povezanosti između kognicije, emocija i motivacije.

4. Rođen **Hans Ajzenk** 1916. Ajzenkova teorija ličnosti, čiji su glavni faktori introverzija/ekstroverzija i stabilnost/neuroticizam, poznata je našoj stručnoj javnosti.

5. Rođen **Gustav Frič** 1838. Frič i Eduard Hicih su prvi ustanovili električnu ekscitabilnost mozga i tako utvrdili povezanost lokacija u mozgu i motornih odgovora. Rođen **Danijel Kaneman** 1934. Proučavao ulogu kognitivne heuristike u procenjivanju neizvesnih događaja i tako kreirao novu dimenziju u razumevanju kognitivnih procesa.

6. Rođen **Žorž Dima** 1866. Bavio se abnormalnom psihologijom. Njegov udžbenik psihologije (1923), medicinski orijentisan, predstavlja sistematičan rezime eksperimentalne psihologije i bio od velikog uticaja. Pisao o njemu Dragan Krstić u Psihološkom rečniku (Krstić, 1988).

7. Rođen **Julius Vagner fon Jaureg** 1857, prvi psihijatar dobitnik Nobelove nagrade 1927. Otkrio da groznica koja izaziva malariju dovodi do poboljšanja sifilisne psihoze pa je pacijente lečio injekcijama sa parazitom malarije. Bio direktor klinike na kojoj je radio Frojd. Rođen **Džoj**

Pol Gilford 1897. Doprineo razvoju kvantitativnih metoda u oblasti senzacija, ličnosti, psihofizike i pažnje.

8. **Stenli Hol** osniva prvu zvaničnu psihološku istraživačku laboratoriju u SAD na Univerzitetu Džon Hopkins 1883. **Danijel Šahter** i saradnici publikuju značajan članak o implicitnom pamćenju 1990.

9. Rođen **Franc Jozef Gal** 1758, lekar koji je identifikovao funkcionalne razlike između bele i sive moždane mase. Kasnije je razvio sistematsku frenologiju, sporno učenje o vezi između oblika lobanje i ličnosti.

10. Rođen **Semjuel Renšou** 1892, značajan po sistemu obuke za pilote i pomorce. Istraživao učenje, percepciju i pamćenje. Napisao 23 volumena časopisa za Vizuelnu psihologiju.

11. Rođen **Leopold Sondi** 1893, kao dvanaesto dete u porodici obučara. Razvio teoriju o genetičkim izvorima ličnosti, poznatu kao „šiksal analiza“. Izumeo projektivni test ličnosti baziran na postavci da pojedinca privlače lica koja pripadaju sličnom genetskom tipu. Njegovim učenjem se kod nas najviše bavio Ivan Nastović.

12. Rođen **Džordž Berkli** 1685, rani asocijanista čiji je princip subjektivnog idealizma isticao primarnost duha nad materijom. Rođen **Gabrijel Tard** 1843, sociolog čije su teorija imitacije, teorija ponašanja u masi i spisi o ekonomskoj psihologiji učinili od njega značajnu ličnost u istoriji socijalne psihologije.

13. Rođen **Harvi Leman** 1889, istraživač dečje igre i uzroka variranja maksimalnog postignuća za različite veštine.

14. Objavljena knjiga **Ernsta Hansa Gombriha** „Umetnost i iluzija – psihologija slikovnog predstavljanja“ 1960. Kod nas je knjigu prevela Jelena Stakić (Gombrih, 1984).

15. Rođen **Anri Valon** 1879, francuski psihopatolog i razvojni psiholog. Osnovao dečju kliniku 1921. Naglašava efekte socijalne i fizičke sredine na individualno ponašanje dece. **Teodor Adorno**, **Elze Frenkel-Brunsvik**, **Danijel Levinson** i **R. Nevit Sanford** publikovali značajnu knjigu „Autoritarna ličnost“ 1950.

16. Rođen **Amos Tverski** 1937. Njegova interesovanja su uključivala analizu psihološkog merenja i prirodu kognitivne heuristike koja upravlja izbornim ponašanjem. Ubraja se u 100 najeminentnijih psihologa 20 veka.

17. Rođen **Alfons Čapanis** 1917, istaknuta ličnost u oblasti ljudskog inženjeringa. Tokom drugog svetskog rata istraživao dizajn mašina i varijable ljudskog operatora.

18. Rođen **Kurt Kofka** 1886, jedan od osnivača geštalt psihologije, predstavljene u knjizi „Principi geštalt psihologije“. Rođen **Egon Brunsvik** 1903. Njegova teorija *probabilističkog funkcionalizma* shvata ponašanje kao adaptaciju na sredinske uslove, a istraživanje perceptualnih konstanti potvrđuje ovu teoriju. „Model sočiva“ u perceptualnom suđenju proširen je na opšti model ljudskog suđenja.

19. Rođen **Ričard C. Etkinson** 1929, istraživač u oblasti pamćenja, obrade informacija i donošenje odluka. Dobio nagradu APA za naučni doprinos 1977.

20. Rođen **B. F. Skinner** 1904. Njegovi principi instrumentalnog uslovljavanja podstakli su skoro svako polje u psihologiji. Rođen **Rejmond B. Katel** 1905. Razvio faktorsku teoriju ličnosti koja je dovela do razvoja inventara ličnosti 16 PF. U svom radu o prirodi inteligencije Katel pravi razliku između „fluidne“ i „kristalizovane“ inteligencije. Konstruisao je jedan od najranijih, od kulture nezavisnih, testova inteligencije. „Fiziološki psiholog“ **Anri Pjeron** počinje na Sorboni seriju eksperimenata o paranormalnim fenomenima 1922.

21. Rođen **Džon Ridli Strup** 1897. Strup u doktorskoj disertaciji 1933. zahteva od ispitanika da imenuju boje mastila kojom je ispisano ime boje mastila ili neke druge boje. On je utvrdio da je duže reakciono vreme kada se boja mastila i značenje ispisane reči ne podudaraju. „Strupov efekat“ publikovan 1935. je i danas predmet mnogobrojnih istraživanja. Rođen **Moris Vajtelis** 1898. Pionirski rad na polju industrijske psihologije sa studijom kočničara tramvaja u Milvokiju 1920. dovela je do prvog industrijskog testa profesionalne selekcije.

22. Rođen **Valter S. Hanter** 1889. komparativni psiholog. Koristio učenje lavirinta da bi istražio faktore koji utiču na ponašanje i pronašao odloženu reakciju i testove dvostruke alternacije. Publikovana knjiga **Alberta Bandure** „Agresija: analiza socijalnog učenja“ 1973.

23. Rođen **Erih From** 1900, jedan od osnivača Frankfurtskog psihoanalitičkog instituta, Viljem Alanson Vajt instituta i Meksičkog psihoanalitičkog instituta. Njegove knjige „Bekstvo od slobode“ i „Umijeće ljubavi“ primenjuju psihoanalitičku teoriju na odnos društva i individue (From, 1964, 1975). Rođen **Filip Zimbardo** 1933. Proučavao deindividuaciju, institucionalizovanu agresivnost i submisivnost, pokoravanje, stidljivost, anksioznost i afilijaciju, kao i posledice orijentacije u vremenu. (Autori su imali priliku da upoznaju Zimbarda kao predavača na 43. Kongresu nemačkih psihologa u Berlinu 2002. godine, gde je Zimbardo bio gost kao predsednik APA.)

24. Rođen **Eduard Klapared** 1873. Pisao je o spavanju, neurologiji, kao i psihologiji životinja. Osnovni doprinos je dao u oblasti dečje psihologije. Njegova knjiga „Psihologija deteta i eksperimentalna pedagogija“ (1909) predstavlja kamen međaš u ovoj oblasti i uticala je na rad Žana Pijažea. Rođen **Vilhelm Rajh** 1897. Frojdovo objašnjenje seksualne energije Rajha je odvojilo od konvencionalne psihoanalize. Rajh je postavio učenje o slobodnoj seksualnoj energiji ili „orgonu“, a odbijanje da prekine promociju i prodaju akumulatora orgona u SAD odvelo ga je u zatvor, gde je i umro 1957.

25. Rođena **Rut Huard Bekam** 1900, prva crna amerikanka koja je stekla doktorat iz psihologije na Univerzitetu Minesota 1934. Istraživala na području mentalne retardacije, dečjeg razvoja i porodičnog savetovanja.

26. Odobrena upotreba antipsihotičnog leka torazina (hlorpromazin hidrohlorid) 1954. u SAD. Spada u grupu fenotijazina, smanjuje nivo neurotransmitera dopamina.

27. Rođen **Karl Pirson** 1857, jedan od osnivača moderne statistike. Razvio široko upotrebljavan produkt-moment koeficijent korelacije i Hi-kvadrat. Rođen **Dejvid Kreč** 1909. Njegov rad ističe ulogu socijalnih i kognitivnih faktora u percepciji. U kasnijim istraživanjima Kreč je sa kolegama izveo seriju eksperimenta o hemiji mozga i fizičkom rastu koji se dešava u mozgu kao posledica učenja.

28. Rođen **Jozef V. Bredi** 1922. Njegov rad u bihevioralnoj biologiji uključuje istraživanja o nastanku ulcera kod „egzekutivnih majmuna“ i selektivnim efektima rezerpina na anksiozne odgovore. Rođen **Čarls Spilberger** 1927. Njegov test crta–stanja anksioznosti ima široku primenu. Rođen **Džordž Sperling** 1934. Dao doprinos u oblasti vizuelne obrade informacija i pažnje.

29. Publikovana knjiga **Džordža T. Leda** „Elementi fiziološke psihologije“ 1887.

30. Rođena **Melanija Klajn** 1882, značajni dečji psihoanalitičar, razvila tehniku „terapija igrom“.

31. Publikovana knjiga **Miltona Rokiča** (sa 22 koautora) „Otvoren i zatvoren um – istraživanja prirode sistema verovanja i ličnosti“ 1960.

April

1. Rođen **Viljem Harvi** 1578, poznat po otkriću cirkulacije krvi u telu. Identifikovao mozak kao centar prijema i koordinacije podataka. Rođen **Pjer J. Flurens** 1794. Uveo metod ekstirpacije za proučavanje

funkcija mozga, ustanovio funkcionalne delove centralnog nervnog sistema i našao dokaze o principima funkcionisanja mozga kao celine. Rođen **Abraham Maslov** 1908, poznat po istraživanjima samoaktualizacije i hijerarhijskoj teoriji motiva. Uticao na pojavu humanističke psihologije 1950-tih i 1960-tih godina (Maslov, 1982). Objavljen članak **Tomasa Sasa** „Mit mentalne bolesti“ 1960.

2. Publikovana knjiga **Roberta Rozentala** i **Lenore Džekobson** „Pigmalion u odeljenju“ 1968. Knjiga govori o efektima očekivanja na ponašanje nastavnika i učenika.

3. Rođena **Florens L. Gajs** 1933. Njen rani rad sa Ričardom Kristijem o makijavelističkom stilu ličnosti privukao je široku pažnju.

4. Rođena **Dorotea L. Diks** 1802. Pomogla u osnivanju 32 bolnice za mentalne bolesti i 15 škola za retardirane osobe. U vreme građanskog rata u SAD organizovala vojnu bolničarsku službu. **Edvard Tičener** osnovao klub „Eksperimentalisti“ 1904, koji postaje Društvo eksperimentalnih psihologa 1929, posle Tičenerove smrti. Žene su bile isključene iz članstva sve do 1929, kada su primljene Margaret F. Vošburn i Eta Douni.

5. Rođen **Tomas Hobs** 1588, engleski filozof koji je poznat po teorijama društvenog ugovora, kao i delu „Levijatan“. Stvara u periodu kada robna proizvodnja u Engleskoj dovodi do antagonizma privatnih interesa, koji proizvode opsesivni egoizam i stvaraju zakone džungle („Čovek je čoveku vuk“).

6. Rođen **Džejs Mil** 1773, rodonačelnik asocijacionističke psihologije. Prema njegovoj filozofiji senzacije stvaraju ideje koje se mogu međusobno povezivati i usložnjavati. Objavljen često citiran članak **Džordža Milera** „Magični broj sedam, plus minus dva: neka ograničenja našeg kapaciteta za obradu informacija“ u Psihološkoj reviji 1956.

7. Rođen **Bronislav Malinovski** 1884, čija su istraživanja u kulturalnoj antropologiji doprinela psihološkoj proceni značaja socijalnih činilaca na ponašanje i moralno suđenje.

8. Rođen **Edmund Huserl** 1859, osnivač fenomenološke filozofije, koja je imala snažan uticaj na psihologiju i pojedine pravce psihoterapije. Najznačajniji učenik Franca Brentana.

9. Rođen **Džordž S. Hantington** 1850. Prvi je opisao sindrom porodične nervne degeneracije poznate kao Hantingtonova bolest (ili Hantingtonova „horea“). Rođena **Roza Kac**, razvojni psiholog, 1885. Njena knjiga „Razgovori sa decom“ (sa Davidom Kacom), na osnovu terenskih posmatranja, koja predstavljaju jednu od prvih sistematskih primena ove

metode, opisuje svet dece, dečju metafiziku, magijsko mišljenje, kategorije realnosti i orijentaciju u vremenu.

10. Rođen **Lisjen Levi-Bril** 1857. Istraživao mentalne procese članova primitivnih zajednica sa ciljem da ukaže na razlike u mentalitetu civilizovanog i primitivnog čoveka. Njegova knjiga „Primitivni mentalitet“ prevedena je kod nas. U pismu **Karlu Marčisonu**, Edvin Boring predlaže seriju Istorija psihologije u autobiografijama 1928. Prvi volumen publikovan 23. avgusta 1930.

11. Rođen **Džejms Parkinson** 1755, engleski prirodnjak i lekar koji u jednoj raspravi (1817) prvi opisuje neurološki poremećaj, na predlog Žan-Martin Šarkoa nazvan „Parkinsonova bolest“, ali je u Engleskoj ovaj naziv prihvaćen nekoliko decenija kasnije (Miler, 2005). Publikovan značajan članak **Džordža Sperlinga** „Model za zadatke vizuelne memorije“ 1963.

12. Rođena **Eleanor T. Gluk** 1898. Istraživala varijable vezane za raspad porodice i telesnu građu kao prediktore maloletničke delinkvencije.

13. Rođena **Marta E. Bernal** 1931, prva Meksikanka koja je stekla doktorat iz psihologije. Bavila se psihofiziologijom, modifikacijom ponašanja dece, treningom roditelja, problemima manjina.

14. Rođen **Edvard Č. Tolman** 1886. Tolmanov „svrhoviti“ bihaviorizam povezuje kognitivne elemente kao što su očekivanje potkrepljenja i kognitivne mape u bihavioralnu teoriju učenja. Rođen **Rodžer Braun** 1925, poznat po svom radu u psiholingvistici i socijalnoj psihologiji, kao i po značajnoj longitudinalnoj studiji jezičkog razvoja troje dece, Adama, Eve i Sare. Njegova autobiografija se može naći u knjizi Smiljke Vasić „Psiholingvistika“ (Vasić, 1994).

15. Rođen **Emil Dirkem** 1858. francuski sociolog poznat po svojoj teoriji o uzrocima suicida, kao i teoriji anomalije. Rođen **Maks Verthajmer** 1880, osnivač geštalt psihologije i zapamćen po istraživanjima prividnog kretanja poznatog kao „fi-fenomen“, opisu geštaltističkih zakona perceptualne organizacije, predstavljanju istraživanja kognitivnih procesa u svojoj knjizi „Produktivno mišljenje“ (publikovanoj posthumno 1945). Maslov je razvio koncept samoaktualizacije na osnovu proučavanja Verthajmerove ličnosti, kojom je bio impresioniran (Schultz i Schultz, 2004). Na isti dan rođeni su još **Nikolas Tinbergen** 1907, **Barbel Inhelder** 1913, **Stenli Šahter** 1922.

16. **Kristijan Rakmik** opisuje status rane eksperimentalne psihologije u prezentaciji pred Društvom eksperimentalnih psihologa 1912.

17. Rođen **Ipolit Bernhajm** 1840, francuski neurolog i hipnotizer koji je istraživao vezu između sugestibilnosti, mentalnih bolesti i

psihoterapije. Publikovana knjiga **Jozefa Volpija** „Psihoterapija recipročnom inhibicijom“ 1958, opisujući metod sistematske desenzitizacije. Gostovao u Zavodu za mentalno zdravlje u Nišu 1985. na poziv Jezdimira Zdravkovića. U diskusiji učestvovao Slavoljub Radonjić.

18. **Pol Broka** obavlja autopsiju na osobi koja je imala afaziju 1861. i nalazi leziju u trećoj vijuzi frontalnog režnja leve hemisfere, području koje se po njemu zove i koje je povezano sa jezičkim funkcijama većine ljudi. Rođen **Edvard Robinson** 1893, funkcionalist poznat po istraživanjima retroaktivne inhibicije i transfera učenja.

19. Rođen **Gustav Teodor Fehner** 1801, fizičar, lekar, filozof i pisac, osnivač psihofizike. Za Frojda je bio „veliki Fehner“. (Od njega je preuzeo koncepciju “Principa zadovoljstva-nezadovoljstva“, „Princip ponavljanja“ i predstavu o „psihičkoj energiji“). Fehner je takođe osnivač empirijske psihologije umetnosti.

20. Rođen **Uri Bronfenbrenner** 1917, razvojni psiholog, naglašavao socijalni kontekst razvoja deteta. Prevođen kod nas. **Ana Frojd** govori na Klark univerzitetu povodom proslave 60-godišnjice o doprinosu psihoanalize genetičkoj psihologiji 1950.

21. Rođen **Karl Stumpf** 1848. Počinje studije u Virzburgu želeći da bude pravnik, ali pod uticajem Brentana odlazi u Getingen i doktorira kod Hermana Locea. Pripada plejadi ranih eksperimentalnih psihologa. Bavio se istraživanjem percepcije prostora, sluha, i naučnim proučavanjem muzike. Imao najviše poznatih učenika: Huserl, Keler, Kofka, Verthajmer, Hornbostel. Bio direktor Instituta za psihologiju u Berlinu.

22. Rođen **Immanuel Kant** 1724, **Oto Rank** 1884, **Edmund Jakobson** 1888. Rođen **Karl Cener** 1903, bavio se problemima klasičnog uslovljavanja i motivacije, ali je najpoznatiji po svom radu o fenomenologiji percepcije. Opisao šest faza koje posreduju između opaženog objekta i procesa u korteksu. Rođen **Li Kronbah** 1916. Bavio se merenjem u psihologiji, psihologijom obrazovanja i individualnim razlikama. Među 10 najcitiranijih članaka, prema Psihološkom Biltenu iz 1992. godine, Kronbah je prvi ili jedini autor u četiri od njih.

23. Objavljena knjiga **En Anastazi** „Psihološko terstiranje“ 1954. Tekst je postao traženi udžbenik na univerzitetima više generacija. Objavljena knjiga **Stenli Šahtera** „Psihologija afilijacije“ 1959.

24. **Aleksandar Bejn** posećuje Laboratoriju V. Vunta u Lajpcigu 1885. Rođen **Džon T. Lanceta** 1926, eksperimentalni socijalni psiholog. Istraživao grupne procese, imitaciju, donošenje odluka, emocionalnu ekspresivnost.

25. Rođen **Danijel Berlajn** 1924, poznat po istraživanjima intrinzične motivacije, radoznalosti i istraživačkog ponašanja. Značajan po tekstovima iz estetike i psihologije umetnosti.

26. Rođen **Ernst Kris** 1900. Modifikovao tradicionalnu psihoanalizu naglašavajući funkcije Ega i primenjujući ovaj pristup u istraživanju umetnosti i ponašanja dece.

27. Rođen **Herbert Spenser** 1820. Zastupao evolucionu teoriju pre Darvina i primenio evolucionu koncept na sve ljudske mentalne i bihevioralne pojave, nagoveštavajući američki funkcionalizam i biheviorizam.

28. Prezentovan rad **Alfreda Binea** i **Teodora Simona** na Međunarodnom kongresu psihologa u Rimu 1905. „Novi metodi u dijagnozi statusa idiotije, imbecilnosti i morona“. Rođen **Džordž Keli** 1905. Razvio teoriju personalnih konstrukata. Kelijev „Test repertoara uloga“ bio je osnova za mnoga istraživanja ličnosti.

29. Rođen **Viljem Štern** 1871, poznat po istraživanjima konstatnosti inteligencije i konceptu količnika inteligencije (1912). Pisao uticajne radove u oblasti primenjene, razvojne i diferencijalne psihologije. Skovao je termin „primenjena psihologija“ 1903. Šternovu knjigu „Psihologija ranog detinjstva“ preveli, Marija i Radmilo Vučić, 1938. (roditelji naše poznate profesorice Pedagoške psihologije).

30. Rođen **Johan Karl Fridrih Gaus** 1777. Formuliseo teoriju normalne krive i ustanovio njenu sveprisutnost u merenju prirodnih fenomena. Rođen **Eugen Blojler** 1857. Uveo frojdijansku misao u psihijatriju i skovao termin „shizofrenija“ 1908.

Maj

1. Rođena **Edna Hajdbreder** 1890, ekspert u *sistematskoj psihologiji*, poznata po knjizi „Sedam psihologija“. Bila je aktivna u mnogim psihološkim udruženjima.

2. Rođen **Edgar Arnold Dol** 1889. Istraživao širok opseg problema, od zatvorskih populacija do dece. Razvio „Vajnlandsku skalu socijalne zrelosti“.

3. Rođen **Karl Abraham** 1877, prvi nemački psihoanalitičar, integrisao frojdovsku kliničku praksu u oblast psihijatrijskog znanja. Obučio brojne psihoanalitičare, među kojima su Melanija Klajn, Helen Dojč, Karen Hornaj, Šandor Rado, Ernst Zimel. Govorio je osam jezika. Prevdena je njegova knjiga „Spisi iz primenjene psihoanalize“.

4. Rođen **Johan F. Herbart** 1776, osnivač psihologije obrazovanja. Razvio koncept „aperceptivne mase“, koji predstavlja akumulaciju iskustava, suviše slabih da bi bila svesno opažena, ali dovoljno jakih da povećaju ili posreduju u drugim kasnijim iskustvima.

5. Rođen **Karl Marks** 1818. Psiholog **Rejmond Dodž** nagrađen 1908. za izum aparata za ispitivanje oštine vida i astigmatizma (patent broj 886772). Rođen **Pol M. Fic** 1912, pionir u inženjerskoj psihologiji, dizajniranju komandnih uređaja u avionu i primeni informacione teorije na vizuelne stimulse.

6. Rođen **Sigmund Frojd** 1856. Rođen **Kenet V. Spens** 1907, iscrpno proučavao i definisao parametre mnogih faktora koji utiču na uslovljene reakcije. Rođen **Donald E. Brodbent** 1926, poznat po eksperimentalnim istraživanjima kratkoročne memorije, izbornog reakcionog vremena, stresa sredine, vidžilansa. Njegov „filter model selektivne pažnje“ bio je rani model kognitivne obrade informacija.

7. Rođen **Dejvid Hjum** 1711. Za psihologiju najvažnija Hjumova dela su „Rasprava o ljudskoj prirodi“ i „Istraživanje o ljudskom razumu“. Smatrao je da se ljudska bića moraju proučavati metodama prirodnih nauka. Rođen **Gistav LeBon** 1841. Njegova knjiga „Psihologija gomila“ predstavljala je međunarodni bestseler i rani pokušaj naučnog objašnjenja socijalnog ponašanja.

8. Rođen **Leon Festinger** 1919. Festingerove teorije socijalne disonance i procesa socijalnog *poređenja* imale su snažan uticaj na socijalnu psihologiju, psihologiju ličnosti i motivacije.

9. Objavljen članak **Martina Seligmana** i **Stivena Majera** u Časopisu za eksperimentalnu psihologiju „Neuspeh da se izbegne traumatski šok“ u kome se opisuje paradigma „naučene bespomoćnosti“ 1967.

10. Rođen **Hendrik Cvardemaker** 1857. Istraživao sluh i govorne glasove, ali je njegov najznačajniji rad u oblasti osećaja mirisa. Konstruisao nekoliko aparata za kontrolu eksperimentata, među kojima i olfaktometar, tragajući bezuspešno za prirodom mirisnih supstanci. Predložio je shemu od devet osnovnih mirisa. Rođen **Elvin M. Liberman** 1917, poznat po pionirskim istraživanjima akustičke i fiziološke osnove produkcije i percepcije govora.

11. **Ser Čarls Lokok** prvi opisuje terapiju epilepsije kalijum bromidom 1857. Verovao je da epilepsiju izaziva masturbacija, a znao da brom redukuje libido. Lek je delovao ali ne iz Lokovih razloga.

12. Rođen **Henri H. Donaldson** 1857, čuveni neurolog, koji je uveo albino pacove u eksperiment poznate kao „Vister soj“. Rođen **Semjuel B. Kutaš** 1912, istraživač u oblasti kliničke psihologije, psihoterapije i kriminalnog ponašanja.

13. Rođen **Henri A. Mari** 1893. Pomagao Mortonu Princu u osnivanju Harvadske psihološke klinike. Poznat po knjizi „Eksploracije ličnosti“, rane empirijske studije ličnosti i Testu tematske apercepcije (TAT). Rođen **Edvin Šnajdman** 1918, pionir u naučnom istraživanju suicida i osnivač centra za prevenciju suicida.

14. Rođena **Helen Flanders Danbar** 1902. psihoanalitičarka, specijalista u psihosomatskoj medicini. Povezala „konstelaciju ličnosti“ i situacione faktore psihosomatskih poremećaja. Publikovano poglavlje **Solomona Aša** „Efekti grupnog pritiska na modifikaciju i distorziju suđenja“ 1951, u knjizi „Grupe, voćstvo i čovek“ u kome je opisan čuveni eksperiment o efektima konformiranja na procenjivanje duži.

15. Rođen **Karl Vernike** 1848, poznat po radu o neurologiji afazija, koji je publikovao 1874, kada je imao 26 godina. Rođena **Eleanor E. Mekobi** 1917, poznata po istraživanjima podizanja dece, polnih razlika, javnog mnjenja i efekata gledanja televizije.

16. Rođen **Johan Herman Pffingsten** 1751, prvi izdavač časopisa u kome je upotrebljena reč psihologija u naslovu. Časopis je izlazio između 1784 i 1786. Objavljena knjiga **J.P Gilforda** „Priroda ljudske inteligencije“ 1967.

17. Publikovan Test lavirinta u SAD 1950. Izvorno je test koncipirao Stenli Porteus kao Test neverbalne inteligencije za mentalno retardiranu decu u Melburnu.

18. Prvi izveštaj **Mortona Princa** o slučaju višestruke ličnosti 1898.

19. Rođen **Johan Gotlib Fihte** 1762, sledbenik Kanta, zastupao shvatanje da su predstave o vremenu i prostoru urođene. **Džejms K. Braun** šalje prve fotografije osoba sa mentalnim oboljenjima Čarlsu Darvinu 1869. Braun je bio psihijatar i fotograf amater čije su fotografije našle mesto u Darwinovoj knjizi „Izražavanje emocija kod čoveka i životinja“ (1872).

20. Rođen **Džon Stjuart Mil** 1806. Proširio filozofiju asocijacionizma tvrdjenjem da se jednostavni elementi kombinuju u formu celine. Psihologiju definisao kao nauku o elementarnim zakonima uma, što je kasnije prihvatio Tičener. Smatra se da je imao količnik inteligencije preko 200. Rođen **Dejvid Meklilend** 1917. poznat po istraživanjima motivacije, naročito motiva za postignućem.

21. Rođen **Herman Rudolf Loce** 1817. Prvi napisao tekst koji bi mogao biti nazvan fiziološkom psihologijom (1852). Njegova teorija „lokalnog znaka“ povezuje senzorne informacije i svesno iskustvo. Objašnjenje fenomena trodimenzionalne percepcije prostora i dvodimenzionalne informacije bile su značajna primena ove teorije. Rođen **Hans Berger** 1873, psihijatar koji je izumeo elektroencefalograf (prvi put primenjen na njegovom sinu) i koji je nazvao model moždane aktivnosti za vreme odmora i meditacije „alfa ritam“. **Prva međunarodna bihevioralna konferencija iz neuronauka** održana u San Antoniu u Teksasu 1992.

22. Rođen **Koleman Roberts Grifit** 1893, prvi američki psiholog koji je proučavao psihološke aspekte sporta. Rođen **Artur H. Brajfield** 1915. Bavio se savetovanjem i industrijskom/organizacijskom psihologijom.

23. Rođen **Franc Anton Mesmer** 1734, poznat po učenju o „animalnom magnetizmu“. **Ivan Pavlov** stekao doktorat medicinskih nauka na Ruskoj vojno-medicinskoj akademiji 1883.

24. Rođen **Klark Leonard Hal** 1884, poznat kao autor hipoptetičko - deduktivne teorije učenja, pokušaju da se matematički precizno objasne uzroci ponašanja. Bavio se takođe merenjem sposobnosti, hipnozom i sugestibilnošću.

25. Rođen **Džejm Mekkin Katel** 1860. Istraživao mentalno testiranje i individualne razlike. Prvi američki profesor psihologije, osnovao psihološku laboratoriju na Univerzitetu Pensilvanija 1888, osnovao psihološku korporaciju, predsednik APA 1895.

26. **Sigmund Frojd** posetio **Ludviga Binsvangeru** u Krojclingu u Švajcarskoj 1912, ali ne i Junga, koji je bio udaljen 64 km u Cirihi, što je, prema Jungovim pismima značilo početak kraja u njihovim odnosima. Rođen **Irving L. Dženis** 1918, socijalni psiholog poznat po klasičnim radovima o komunikaciji i persuaziji, vojnom moralu, psihološkom stresu, strahom aktiviranoj persuaziji, donošenju odluka i modelima procesa grupnog odlučivanja koje je nazvao „grupno mišljenje“.

27. Rođen **Franciskus Kornelius Donders** 1818, jedan od ranih istraživača mentalne hronometrije, upotrebe reakcionog vremena kao indeksa mentalnih procesa i individualnih razlika. Rođen **Šeferd Ivori Franc** 1874, pionir u istraživanjima kortikalne lokalizacije učenja. Rođen **Karl Biler** 1879, pripadnik Vircburške škole, proučavao proces rešavanja problema i psihologiju jezika. Njegova istraživanja dečjeg razvoja sa Šarlotom Biler bila su među prvim sistematskim studijama u razvojnoj

psihologiji. Rođen **Karl Pfafman** 1913. Brižljivo i iscrpno proučavao fiziologiju, neurologiju i motivaciona svojstva osećaja ukusa.

28. Rođena **Tamara Dembo** 1902, poznata po često citiranoj studiji (1941) o regresivnom ponašanju u frustraciji kod dece. Sarađivala sa Levinom. Citirana u Rotovoj Socijalnoj psihologiji.

29. Rođen **Luis L. Terston** 1887, eminentni psihometričar koji je primenio matematičke metode u skaliranju stavova, faktorskoj analizi, psihofizici i inteligenciji.

30. Rođen **Pjer Mari Feliks Žane** 1859, francuski psihopatolog poznat po disocijacionoj teoriji hysterije i hipnoze. Uveo pojmove disocijacija i podsvest u psihološku terminologiju i pripisao hysteriji i hipnotičkoj prijemčivosti urođenu dispoziciju. Bio je u konkurentskom odnosu sa Frojdom, a pripisuje mu se čuvena rečenica „Sve što u psihoanalizi valja, to je Frojd uzeo od mene, a sve što ne valja – to je Frojdovo“. Prevedena je njegova knjiga „Ljubav i mržnja“. Rođen **Džejms Olds** 1922, poznat po istraživanjima centra za zadovoljstvo u mozgu.

31. Rođen **Persi Tanenbaum** 1927. Njegov rad sa Čarlsom Ozgudom i Džordžom Sjucijem doveo je do izuma tehnike semantičkog diferencijala za merenje konotativnog značenja reči i kongruentnog modela održavanja i menjanja stavova.

Jun

1. Rođen **Hugo Minsterberg** (u Nemačkoj) 1863. Minsterberg dolazi u laboratorije Harvarda 1892. na poziv Viljema Džejmisa i smatra se osnivačem *primenjene psihologije*.

2. Objavljena knjiga **Rudolfa Arnhajma** *Umetnost i vizuelno opažanje* (1954) (kod nas objavljena u prevodu Vojina Stojića) (Arnhajm, 1971, 1985).

3. Rođen **Đerd fon Bekeši** (1899). Bekešijev rad u oblasti fiziologije čuvenja doveo je do *Teorije putujućeg talasa* u percepciji visine tona. Bekeši dobija Nobelovu nagradu 1961.

4. **Edvard L. Torndajk** sreće prvi put **Džejmisa MekKin Katela** (1897). Posle dve godine na Harvardu, Torndajk završava doktorsku disertaciju (*Animal Intelligence*) na Univerzitetu Kolumbija pod Ketelovom supervizijom u kojoj opisuje *učenje izbegavanjem* kod mačaka i postaje klasik ranih istraživanja učenja.

5. **Alfred Bine** i **Teodor Simon** publikuju studiju *Les Enfants Anormaux* (1907), koja postaje praktičan vodič za upućivanje retardirane dece u specijalna odeljenja.

6. Objavljena *Psihodijagnostika* **Hermana Roršaha** (1921) u kojoj se opisuje metod procene ličnosti testom mrlja od mastila. Deset meseci kasnije Roršah je umro vrlo mlad od komplikacija nakon operacije slepog creva.

7. Rođen **Karl S. Lešli** (1890). Lešlijeva *teorija ekvipotencijalnosti* nastala je iz istraživanja posledica odstranjivanja delova mozga koja su dovela do saznanja da na učenje više utiče količina nego lokacija odstanjenog tkiva.

8. Objavljena **Skinnerova** knjiga *Walden Two* (1948). Izdavač Macmillan pristao da publikuje knjigu samo pod uslovom da Skinner napiše uvodni tekst za nju.

9. Američka psihološka asocijacija objavljuje *Vodič za neseksistički jezik* u svom časopisu *The American Psychologist* (1977).

10. **Gordon Olport** i **Filip Vernon** publikuju skalu vrednosti za ispitivanje ličnosti, poznatu kao Olport-Vernonova skala (1931).

11. Rođen **Aleksandar Bejn** (1818). Bejn je premostio eru filozofskog asocijacionizma i eksperimentalne psihologije. Osnivač je prvog filozofsko-psihološkog časopisa *Mind* (1876).

12. Rođen **Karl I. Hovland** (1912). Hovlandov rani rad se odnosio na učenje i motivaciju. Formuliseo je hipotezu o frustracionoj uslovljenosti agresivnosti (1939) zajedno sa **Džonom Dolardom** i drugima. Kasnije, sa Dženisom i Kelijem piše klasično delo *Kominikacija i persuazija* (1949).

13. Rođen **Tomas Jang** (1773). Jang je bio engleski fizičar koji je primenio Njutnov rad o spektru svetlosti na hromatski vid. Pošto se sve boje mogu proizvesti iz crvene, plave i zelene svetlosti, Jang je pretpostavio da postoje tri receptora za boje u retini (mrežnjači). Ovu ideju je kasnije razradio **Herman fon Helmholtz** i tako je nastala poznata Jang-Helmholtzova teorija. (Jang je sa Šampolionom postao čuven po dešifrovanju hijeroglifa).

14. Rođen **Alojz Alchajmer** (1864). Alchajmer je bio nemački lekar i histopatolog. Prvi je opisao sindrom ponašanja i fizičke degeneracije u starosti koji nosi njegovo ime (1906).

15. **Herman fon Helmholtz** publikuje rad o brzini provođenja nervnih impulsa koju je procenio na 27 m/s (1854).

16. Rođen **Hedli Kantril** (1906). Značajan je po svojim istraživanjima stavova, javnog mnjenja i uticaja socijalnih faktora na

opažanje. **Edvard B. Tičener** publikuje prvi tom Udžbenika psihologije (1909).

17. Rođen **Viljem Estes** (1919). Njegovi radovi sa Skinnerom doprineli su znatno preciznijoj matematičkoj deskripciji učenja. Kasniji rad se odnosio na kognitivnu organizaciju naučenih elemenata u pamćenju i matematičke modele učenja.

18. **Vilhelm Vunt** piše preporuku za **Stenlija Hola** u kojoj ističe njegovo poznavanje filozofije, veliko naučno interesovanje i solidnu samostalnost u suđenju (1880). Holu je ova preporuka osigurala mesto na Džon Hopkins Univerzitetu.

19. Rođen **Blez Paskal** (1623), pionir u otkrivanju *zakona verovatnoće*, koji omogućavaju predikciju neizvesnih prirodnih događaja, uključujući i ponašanje ljudi.

20. Rođen **Kristijan fon Erenfels** (1859), osnivač *geštalt psihologije* u Austriji (1890).

21. Rođen **Arnold L. Gezel** (1880). Gezel je poznat po svom monumentalnom delu u utvrđivanju uzrasnih normi za fizički i motorički razvoj dece.

22. Rođen **Viljem MekDugal** (1871). MekDugal je razvio teorije socijalne psihologije i psihologije ličnosti zasnovane na instiktima. Ove ideje, koje je on nazvao hormičkom psihologijom, promovisane su u njegovoj uticajnoj knjizi *Uvod u socijalnu psihologiju* (1908).

23. Rođen **Alfred Kinsi** (1894), poznat po istraživanjima seksualnog ponašanja čoveka.

24. Rođen **Ernst Veber** (1795). Veber je poznat po svojim istraživanjima oseta dodira i otkriću *jedva primetnih razlika* u osećaju, kao i *Veberovom zakonu* u psihofizici.

25. Objavljen članak **Danijela L. Šehtera** *Implicitna memorija Istorija i sadašnji status u Časopisu za eksperimentalnu psihologiju, učenje, pamćenje i kognicija* (1987) - najcitiraniji članak u psihologiji kasnih osamdesetih godina.

26. **Stenli Hol** stekao doktorat na Harvardu (1878). *Prvi doktorat* iz psihologije u Americi.

27. Rođen **Eduard Špranger** (1882). Špranger je razvio teoriju ličnosti koja se bazira na vrednosnim orijentacija kao što su religiozne, naučne, socijalne, estetske, ekonomske i političke. Smatra se pretečom humanističke psihologije (Špranger, 1938).

28. Rođen **Pol Broka** (1824). Broka je prvi lokalizovao moždane centre povezane sa kontrolom motornih funkcija pri produkciji govora.

29. **Sigmund Frojd** prvi govori o svesnoj i nesvesnoj motivaciji u pismu Jozefu Brojeru (1892).

30. Osnovan *Internacionalni psihološki institut* pod rukovodstvom **Pjera Žane** koji se bavio proučavanjem paranormalnih fenomena, kao što je npr. telepatija i dr.

Literatura

- Adler, A. (1984). *Smisao života*. Novi Sad: Matica Srpska. Beograd: Prosveta.
- Arnhamj, R. (1971). *Umetnost i vizuelno pažanje*. Beograd: Umetnička akademija u Beogradu.
- Arnhamj, R. (1985). *Vizuelno mišljenje*. Beograd: Univerzitet umetnosti.
- Bonin, W.F. (1983). *Die grossen Psychologen*. Düsseldorf: Econ.
- Darwin, Ch. (1983). *Putovanje jednog prirodoslovca oko svijeta, 1 i 2*. Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- Džems, V. (1991). *Pragmatizam*. Beograd: Dereta.
- Džons, E. (1985). *Život i delo Sigmunda Frojda, 1 i 2*. Novi Sad: Matica Srpska.
- Evans, R.I. (1988). *Graditelji psihologije*. Beograd: Nolit.
- From, E. (1964). *Bekstvo od slobode*. Beograd: Nolit.
- Fromm, E. (1975). *Anatomija ljudske destruktivnosti, 1 i 2*. Zagreb: Naprijed.
- Gombrih, E. H. (1984). *Umetnost i iluzija – psihologija slikovnog predstavljanja*. Beograd: Nolit.
- Hothersall, D. (2002). *Povijest psihologije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Jakšić, M. (1990). *Fizika i filozofija Hermana Helmholtza*. Niš: Prosveta.
- Jung, K.G. (1989). *Sećanja, snovi, razmišljanja*. Budva: Mediteran.
- Krstić, D. (1988). *Psihološki rečnik*. Beograd: Vuk Karadžić.
- Maslov, A.H. (1982). *Motivacija i ličnost*. Beograd: Nolit.
- Miler F-L. (2005). *Istorija psihologije*. Sremski Karlovci – Novi Sad: Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Petronijević, B. (1998). *Autobiografija, pesme, prepiska*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Petronijević, B. (1998). *Psihologija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
- Schultz, D.P, Schultz, S.E. (2004). *A History of Modern Psychology*. Belmont: Thompson.

- Seashore, C.E. (1967). *Psychology of Music*. New York: McGraw-Hill.
- Špranger, E. (1938). *Psihologija mladalačkog doba*. Beograd: Geca Kon.
- Vasić, S. (1994). *Psiholingvistika*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.

